

УДК 336.71

DOI: 10.31651/2076-5843-2020-2-53-66

**МАЙБА Юлія Ігорівна**

аспірант,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7353-3041>

yuliya.maiba@gmail.com

## **КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ**

*Наукову статтю присвячено узагальненню теоретичних засад формування та забезпечення конкурентоспроможності банківського сектору, а також виокремленню науково-методичних підходів до управління конкурентоспроможністю банківського сектору України. Виявлено, що існує значна термінологічна невизначеність щодо поняття конкурентоспроможності банківського сектору. Зокрема, багато вітчизняних та зарубіжних праць присвячені вивченню поняття конкурентоспроможності на мікрорівні, тобто, в них оцінюється здатність окремих банківських установ конкурувати між собою. Однак конкурентоспроможність банківського сектору, як якісну характеристику стану та тенденцій розвитку системи, слід досліджувати на макрорівні. Обґрунтовано, що рівень конкурентоспроможності банківського сектору формується під впливом комплексу факторів. Тому досліджуване поняття потрібно розглядати як інтегральну характеристику. Виявлено, що існуючі теоретичні та практичні підходи до управління конкурентоспроможністю банківського сектору знаходяться на етапі свого становлення. Результатом чого є наявні диспропорції розвитку банківської системи та неефективне виконання банками своєї основної функції – кредитування економіки. Відтак, в українських реаліях під конкурентоспроможністю банківського сектору, насамперед, слід розуміти його здатність ефективно виконувати належні йому функції з кредитування економіки та протидіяти ризикам, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.*

**Ключові слова:** конкурентоспроможність банківського сектору, фінансова стабільність, стійкість, платоспроможність, достатність капіталу, ліквідність.

**Постановка проблеми.** Більшості країн із ринками, що розвиваються, притаманна банкоцентричність фінансового сектору. Україна не виняток, тож цілком закономірно, що саме банківський сектор має виконувати роль фінансового посередника та забезпечувати формування інвестиційного ресурсу, достатнього для розвитку економіки. На жаль, український банківський сектор за майже 30 років становлення незалежної держави так і не зміг повноцінно інтегруватись у систему світових фінансів. Вітчизняні банки не змогли стати не лише конкурентоспроможними учасниками міжнародних ринків фінансових послуг та ринків капіталу, а й надійними учасниками внутрішніх економічних процесів та драйвером росту економіки.

Сьогодні ця проблема особливо загострилася, адже від банківської системи, яка, по суті, представляє увесь фінансовий сектор, потрібна потужна фінансова підтримка для перезапуску економіки та її виходу на тренд відновлення і росту. Саме банківський сектор може стати потужним джерелом залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів, альтернативним кредитам міжнародних фінансових організацій, які Україна сьогодні змушена залучати. Вирішення цієї проблеми потребує зміцнення конкурентоспроможності усього банківського сектору, однак розпочинати потрібно з повноцінного відновлення його роботи в частині виконуваних банками функцій, зокрема, кредитної підтримки економіки.

За таких умов посилюється необхідність розроблення ефективних механізмів управління конкурентоспроможністю вітчизняного банківського сектору, зокрема, в частині зміцнення його здатності забезпечувати надійне, безперебійне та ефективне виконання функцій фінансового посередника, залучати іноземні інвестиції та ефективно конкурувати на міжнародних фінансових ринках. Це дозволить побудувати надійну та стійку банківську систему, яка стане драйвером соціально-економічного розвитку країни, зокрема, шляхом створення каналу залучення

зовнішніх фінансових ресурсів, альтернативного кредитним лініям міжнародних фінансових організацій.

Формування конкурентоспроможного банківського сектору сприятиме не лише посиленню конкурентоспроможності усієї фінансової системи, а й забезпеченню фінансової стабільності держави і всієї національної економіки. Проявом цього стане зростання обсягів залучення іноземного капіталу, посилення капіталізації та ринкової ліквідності банківських установ, зростання частки довгострокових вкладень в економіку, залучення сучасних і безпечних банківських технологій та фінансових послуг тощо.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемам теоретичного обґрунтування питань управління конкурентоспроможністю та становлення конкурентних відносин у банківській системі присвячено низку наукових праць вітчизняних дослідників. За цим напрямом свої наукові пошуки здійснюють В. Базилевич, О. Барановський, О. Васюренко, В. Геєць, В. Герасимчук, А. Гальчинський, Т. Гірченко, О. Дзюблюк, В. Коваленко, С. Козьменко, Б. Луців, А. Мороз, Г. Паламарчук, А. Поручник, Л. Примостка, Т. Смовженко, І. Школьник та багато інших вчених. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних положень вивчення питань конкуренції та конкурентоспроможності фінансових ринків, зокрема, зробили такі зарубіжні вчені як Ф. Аллен, Х. Джонсон, Р. Кінг, Ф. Мишкін, М. Портер, П. Роуз, Д. Сінкі, М. Хан та ін.

Окрему групу дослідників конкурентоспроможності фінансового та, зокрема, банківського сектору становлять фахівці Національного банку України, серед яких В. Ваврищук, Г. Карчева, А. Даниленко, Б. Данилишин, Ю. Дюба, В. Козюк, Р. Лисенко, В. Міщенко, А. Муріна, Р. Набок, А. Незнамова, В. Рашкован, В. Санжаровська, А. Сомик та багато інших. У своїх працях вони системно підходять до вивчення актуальних питань функціонування фінансової системи, зокрема, в умовах кризи. Їх праці присвячені дослідженню проблем становлення та розвитку вітчизняного фінансового сектору та ключового її елементу – банківської системи України, методологічним підходам до оцінювання фінансового стану банків, оцінці та управлінню ризиками банківської діяльності.

Водночас, незважаючи на наукову і практичну цінність зазначених досліджень, актуальним залишається пошук шляхів зміцнення стійкості банківських установ, збереження стабільності та посилення конкурентоспроможності банківського сектору в умовах подальшого заглиблення України у процеси глобалізації економічних відносин та посилення інтеграційних процесів.

**Метою** статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування конкурентоспроможності банківського сектору України, як основи для подальшого розроблення науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління нею в контексті поглиблення інтеграції українського фінансового сектору у світову фінансову систему.

**Викладення основного матеріалу дослідження.** Незважаючи на офіційні декларації та низку затверджених та, навіть, реалізованих різними Урядами програм розвитку, в Україні так і не завершено процес формування банківського сектору, який би забезпечив ефективне функціонування усього фінансового механізму держави, та став драйвером економічного зростання. Більше того, щоразу у кризовій ситуації саме на банківський сектор покладалася роль буфера, який мав адсорбувати як внутрішні макроекономічні потрясіння, так і захистити економіку від зовнішніх шоків. У результаті цього за майже 25 років таких реформ він накопичив значну кількість внутрішніх проблем та був повністю розбалансованим.

Абсолютно непрозора та неефективна система банківського нагляду, непрозора структура власності значної частини банків, схемні операції та відмивання коштів, загрозливі масштаби кредитування пов'язаних осіб – це короткий опис стану банківської системи, яку Україна мала ще шість років тому. Така ситуація була доповнена нищівними макроекономічними диспропорціями – фіксація курсу гривні до долара США, хронічний дефіцит платіжного балансу, фінансування дефіциту державного бюджету через викуп державних цінних паперів тощо. Це зробило банківський сектор надзвичайно чутливим не лише до зовнішніх, а й до внутрішніх шоків. Нищівного удару по конкурентоспроможності банківського сектору завдавали світові фінансово-економічні кризи, на які економіка України, будучи малою та відкритою, реагувала дуже чутливо.

Із 2014 року триває новий етап формування конкурентоспроможності банківського сектору України. Було запущено низку системних реформ, спрямованих насамперед на ліквідацію накопичених проблем і дисбалансів, та оздоровлення усієї банківської системи. За час реформ чисельність банків скоротилась майже утричі. Водночас, результати реформ останніх років є достатньо суперечливими, як для банківської системи, так і для економіки загалом, – про це наголошують науковці, експерти та бізнес. Однак, вони надають безпрецедентну можливість побудови ефективного, стійкого, надійного та дійсно конкурентоспроможного банківського сектору.

Сучасний стан вітчизняного банківського сектору підтверджує, що теорія і практика управління його конкурентоспроможністю знаходяться на етапі свого становлення. Велика кількість проблем залишається невирішеною, що визначає перед економістами-науковцями та практиками банківської справи нові наукові завдання. На нашу думку, насамперед потребують подальшого вдосконалення та розвитку існуючі теоретичні підходи до визначення сутності конкурентоспроможності банківського сектору, методології оцінювання її рівня, аналізу впливу факторів та виявлення ключових ризиків.

Результати досліджень зазначених питань дозволять розробити комплекс науково-обґрунтованих рекомендацій щодо узагальнення та систематизації існуючих теоретичних підходів до вивчення конкурентоспроможності банківського сектору. Також вони стануть основою для напрацювання комплексу практичних рекомендацій та пропозицій щодо побудови дієвого механізму управління конкурентоспроможністю банківського сектору України в умовах подальшого поглиблення інтеграційних процесів.

Досі у вітчизняній економічній науці питання оцінювання та аналізу конкурентоспроможності банківського сектору здійснювалось переважно у контексті здатності окремих фінансових установ забезпечити собі відносно кращі умови діяльності з метою максимізації прибутку. Основна увага приділялась дослідженню конкурентоспроможності банківських послуг, практично без урахування впливу макроекономічного середовища на діяльність та, відповідно, конкурентоспроможність банків.

В економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття “конкурентоспроможність” банківського сектору. Більше того, продовжуються дискусії щодо чіткого розмежування понять “конкуренція” та “конкурентоспроможність”, та їх ролі у забезпеченні сталого розвитку окремих бізнес-структур, секторів та національних економік. Досить часто ці поняття використовуються як синоніми, тоді як між ними існує суттєва різниця. Конкуренція є системою відносин у певному середовищі, а конкурентоспроможність – це прояв наявності у суб’єкта економічної діяльності суттєвих характеристик та переваг, здатних принести йому відчутні вигоди від участі у таких відносинах.

Інакше кажучи, конкурентоспроможність – це такий стан суб’єкта господарювання, який характеризується реальною або потенційною можливістю ефективного виконання ним своїх функціональних обов’язків в умовах можливої протидії суперників. Дане визначення є найбільш загальною характеристикою, яку можна застосувати до об’єкта управління будь-якого рівня.

Одночасно з виявленням потенційних або реальних конкурентів на ринку виникає потреба визначення міри їх конкурентоспроможності, тобто йдеться про кількісну оцінку цього явища. В науковій літературі така порівняльна оцінка отримала назву “рівень конкурентоспроможності”. Зокрема, Г. Панасенко зазначає, що в багатьох випадках при використанні терміна “конкурентоспроможність” мається на увазі саме міра порівняння та визначення переваг одного об’єкта над іншим, тобто мова йде саме про відносний рівень конкурентоспроможності [15, с. 175]. Як зазначає Т. Гірченко [5, с. 262], вітчизняні науковці у дослідженні питань конкурентоспроможності базуються переважно на теорії конкурентних переваг М. Портера [96] та не вдаються до розроблення комплексних методик оцінювання конкурентоспроможності банків.

Потреба у виокремленні науково-методичних підходів до управління конкурентоспроможністю банківського сектору, як самостійної теоретичної системи знань, зумовлена тим, що в ній є дуже багато питань, які потребують подальшого вивчення та

узагальнення. Саме тому в межах даної статті здійснено спробу узагальнення теоретичних засад механізму формування та забезпечення конкурентоспроможності банківського сектору.

Аналіз праць іноземних і вітчизняних науковців та практиків показав, що попри достатньо широке висвітлення питань ринкової конкуренції, в сучасній економічній літературі питання формування конкурентоспроможності фінансових секторів досліджені не достатньо [2; 5; 12; 13; 14; 17]. Водночас, більшість дослідників поділяють думку про те, що вивчення питань забезпечення конкурентоспроможності банківського сектору відрізняється особливою складністю, насамперед, через складність та багатогранність цього поняття, багатовекторність його впливу на процеси соціально-економічного розвитку країни та її інтеграції у систему міжнародних економічних відносин.

Фундаментальні постулати економічної теорії в частині трактування суті, форми прояву та механізму реалізації конкурентних економічних відносин, безумовно, належать класикам економічної думки. Зокрема, А. Сміт та Д. Рікардо у конкуренції вбачали змагання економічних агентів заради отримання прибутку [4]. Вони стверджували, що конкуренція – це економічний феномен, що відкриває перед капіталом необмежені перспективи та, водночас, непередбачувані результати.

Суттєвий вклад у розвиток теорії конкуренції здійснив Й. Шумпетер. Він визначив, що досконала конкуренція для суспільства – це стимул для мінімізації витрат і максимального наближення оплати праці до її граничної продуктивності. Водночас, ефективна конкуренція можлива тільки за умов економічної динаміки. Тобто стану, який забезпечується якісно новим рівнем виробництва, у основі якого – запровадження нововведень та інновацій у технологіях, управлінні та організації виробництва, якості продукту, освоєння нових ринків збуту та сировини [4]. Належне місце в економічній літературі посідають праці зарубіжних дослідників П. Роуза, Д. Сінкі, М. Хана, Р. Кінга.

Вивченню питань забезпечення конкурентоспроможності банківського сектору присвячена праця Л. Ключко [9]. У ній авторка трактує поняття “конкурентоспроможність” та “конкурентоспроможність банківського сектору” зазначає, що ці поняття є основоположними у класичній та неокласичній економічній теорії, однак специфіка їх прояву в сучасних умовах потребує проведення подальших теоретичних досліджень. При цьому дослідниця наголошує, що науковці часто по-різному трактують ці поняття, вкладаючи у них різний економічний зміст [9, с. 105]. Вчена вбачає сутність категорії “конкурентоспроможність банку” у здатності суб’єкта володіти такими властивостями, які впливають на успішність його діяльності в умовах економічного змагання. Наявність таких властивостей призводить до взаємного обмеження учасників конкуренції у можливостях впливати на ринкові умови. При цьому авторка наголошує: для того, аби бути конкурентоспроможним, банку недостатньо займати лідируючі позиції на ринку капіталів. Банк має вміти ефективно використовувати свої конкурентні переваги [9, с. 106].

Важливий вклад у розвиток існуючих підходів до визначення сутності поняття “конкурентоспроможність” банківського сектору зробили вітчизняні вчені І. Лютий та О. Юрчук. До переліку визначальних характеристик конкурентоспроможності банківського сектору вони додали рівень його фінансової стійкості. При цьому конкурентоспроможність банку автори визначають, як здатність банку в умовах поточної загальноекономічної ситуації та соціально-політичних умов ефективно надавати конкурентні фінансові послуги, забезпечувати високу фінансову стійкість і власний динамічний розвиток, протидіючи при цьому різноманітним зовнішнім та внутрішнім ризикам [13, с. 20].

Перевагою цього підходу є те, що автори розглядають конкурентоспроможність банків з позиції макроекономічного підходу, тобто об’єктом дослідження виступає банківський сектор. Відповідно, комплекс факторів, що визначають рівень його конкурентоспроможності, представлений сукупністю макроекономічних чинників, які проявляються в умовах макроекономічного середовища.

Російський дослідник Р. Фатхутдінов у конкурентоспроможності вбачає реальну або потенційну здатності суб’єкта економічної діяльності більш ефективно, порівняно з іншими суб’єктами, що діють на ринку, задовольняти конкретні потреби [16].

За визначенням, запропонованим відомим російським вченим-дослідником Я. Міркіним, конкурентоспроможність національного фінансового сектору – це його здатність у порівнянні з іншими країнами залучати і перерозподіляти зовнішні та внутрішні грошові ресурси на цілі розвитку з мінімальними витратами та ризиками. Невід’ємними характеристиками конкурентоспроможності на думку автора є здатність фінансового сектору формувати центри концентрації ліквідності та фінансового посередництва, які є каналами економічного впливу, експортувати фінансові послуги і продукти, забезпечувати використання національної валюти в міжнародній фінансовій боротьбі [14].

Аналіз існуючих теоретичних підходів дозволяє зробити такі висновки. По-перше, існує значна термінологічна невизначеність щодо трактування поняття “конкурентоспроможність банківського сектору”, зумовлена насамперед особливостями обраного підходу до визначення конкурентних характеристик об’єкта дослідження. Більшість вчених досліджують конкурентоспроможність банківського сектору на мікрорівні, тобто на рівні характеристик діяльності окремих банків – в частині їх ринкової позиції за окремим банківськими послугами, або на основі аналізу фінансових результатів їх діяльності. Такий підхід є дещо поверхневим та повністю не розкриває досліджуване економічне поняття.

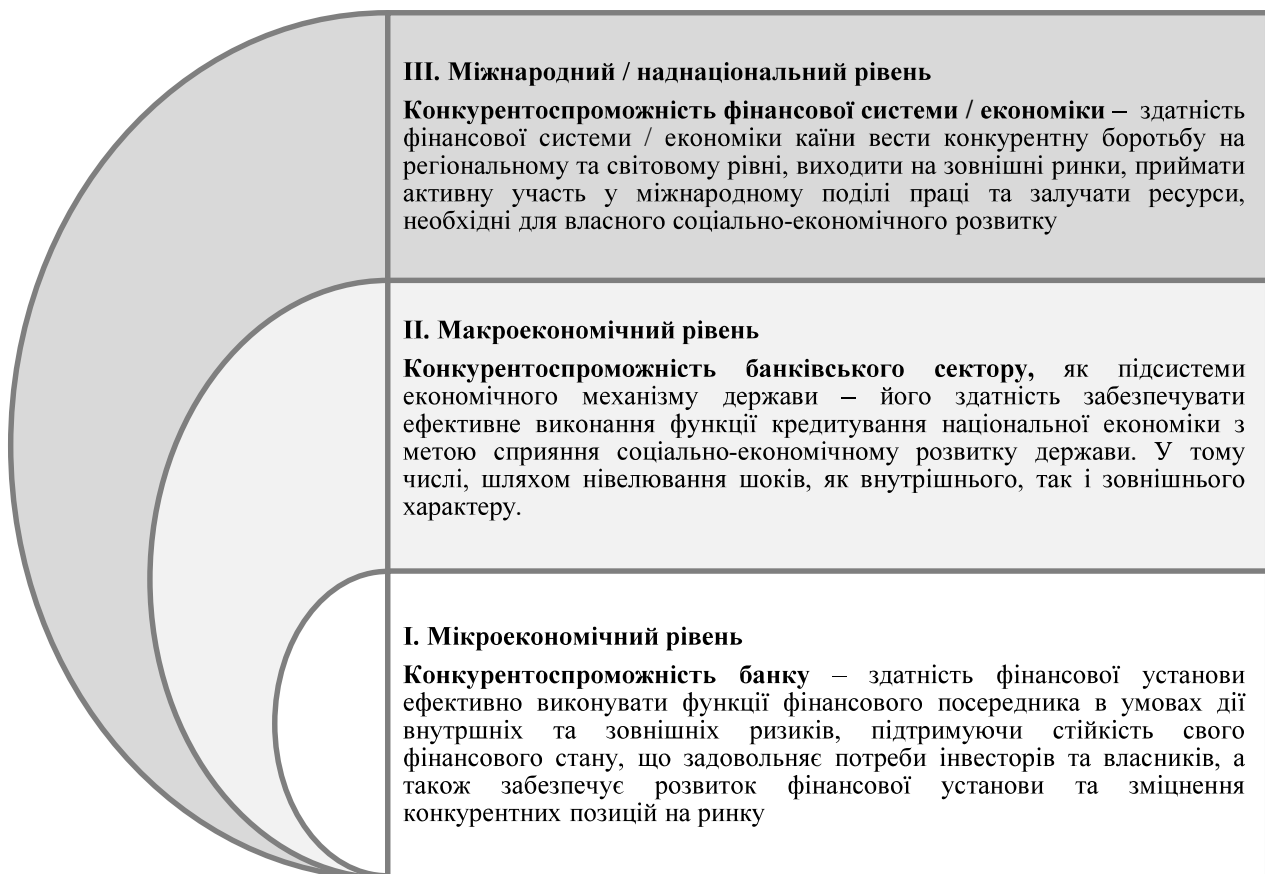
По-друге, у вітчизняній науковій думці відсутній єдиний, системний підхід до вивчення питань управління конкурентоспроможністю банківського сектору. У тому числі, у контексті участі України у міжнародному ринку капіталу. Як зазначено вище, досліджуючи конкурентоспроможність банків більшість науковців здійснюють свої пошуки на мікрорівні, тобто на рівні окремих фінансових установ. При цьому, свою увагу вони акцентують на факторах, що визначають конкурентні позиції окремого банку, як суб’єкта господарювання, основною метою якого є одержання прибутку та його максимізація. Відповідно, ключовими факторами конкурентоспроможності вони визначають: частку ринку, якою володіє банк, наявність або відсутність маркетингової стратегії, персонал банку та його менеджмент, розвиненість мережі філій та відділень, окремі показники, що характеризують результати діяльності банків.

Водночас, як зазначає у своєму дослідженні Т. Гірченко, конкурентоспроможність банку – є більш складною та значно ширшою ринковою характеристикою, аніж надійність та стійкість діяльності банку. До того ж, конкурентоспроможність, як характеристика банківського сектору, має суттєві відмінності від інших галузей економіки. Це вимагає застосування підходу, який вивчає конкурентоспроможність на різних ієрархічних рівнях – на рівні продукту, на рівні установи, на рівні галузі та на рівні економіки країни [5, с. 262].

На нашу думку застосування вищезазначеного ієрархічного підходу дозволяє сформулювати науково обґрунтоване визначення поняття конкурентоспроможність банківського сектору. Тож у даному дослідженні конкурентоспроможність банківського сектору будемо розглядати через призму багаторівневого конкурентного середовища взаємодії банків між собою, банківського середовища з іншими секторами національної економіки, та банківського сектору у складі фінансового сектору країни із зовнішнім світом (рис. 1).

Між даними рівнями існує діалектична залежність. З одного боку, їм притаманна взаємообумовленість – рівень міжнародної конкурентоспроможності об’єкта нижчого рівня є необхідною, однак, не достатньою умовою формування міжнародної конкурентоспроможності об’єкта вищого рівня ієрархії. З іншого боку – формування конкурентоспроможності об’єкта на кожному рівні ієрархії може відбуватись безвідносно до інших рівнів.

Аналіз наукових поглядів і підходів до з’ясування сутності конкурентоспроможності банківського сектору доводить, що досліджуване поняття потрібно розглядати як інтегральну характеристику, яка формується під впливом комплексу факторів. Це, відповідно, вимагає застосування специфічних наукових підходів, як до визначення механізму формування конкурентоспроможності банківського сектору, так і до вибору методології її оцінювання.



**Рис. 1. Ієрархія рівнів міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору\***

*\*Розроблено автором.*

Серед вітчизняних та зарубіжних науковців превалює підхід, що базується на визначенні механізму формування конкурентоспроможності банківського сектору через призму оцінювання фінансового стану банків, результатів їх діяльності та конкурентних позицій банків на ринку [1; 3; 5; 9; 10; 13; 17].

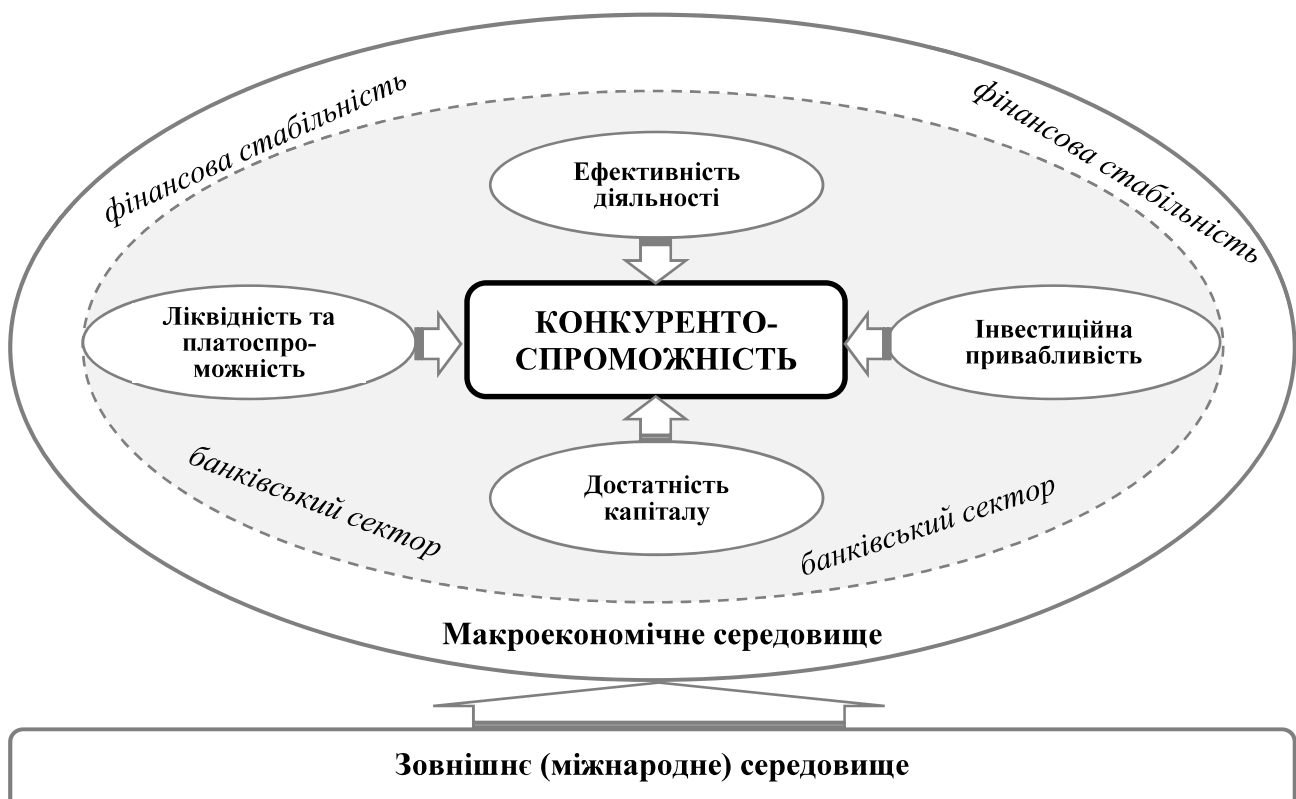
Зокрема, Т. Гірченко, застосовуючи мікроекономічний підхід, наголошує, що конкурентоспроможність банків розкривається за допомогою таких характеристик: позиція на ринку, здатність банку діяти на рівних з конкурентами, кількісні та якісні показники стану банків, привабливість для реальних та потенційних клієнтів, здатність банку долати непередбачувані негативні фактори тощо [5, с. 263]. У праці [17] автори виділяють такі основні характеристики, що формують конкурентоспроможність банків: ефективність діяльності та менеджменту – рентабельність активів та капіталу, розмір установи та ринкова частка, застосування ІТ технологій, ефективність управління ресурсами тощо.

У процесі дослідження питань забезпечення міжнародної конкурентоспроможності у банківській діяльності варто враховувати, що банківському сектору, як складній, динамічній системі властиві специфічні закономірності, складність і механізм дії яких визначається складністю структури та взаємозв'язків між елементами системи. Банківський сектор є системою, підпорядкованою системам вищого порядку – фінансовій системі країни, національній, регіональній та світовій економіці. Отже механізм формування рівня міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору включає також середовище його функціонування.

Із метою забезпечення об'єктивності результатів дослідження та обґрунтованості пропозицій щодо удосконалення механізму управління міжнародною конкурентоспроможністю банківського сектору України, необхідним є застосування системного підходу. Це дозволить врахувати особливості поняття “конкурентоспроможність банківського сектору”, яке за своїм змістом є комплексною, динамічною характеристикою. Окрім того, зазначена характеристика за

своєю природою є “латентною” величиною, тобто такою, що не піддається безпосередньому вимірюванню, однак проявляються через інші характеристики стану системи. Такі характеристики є складовими елементами механізму формування міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору та проявляються за допомогою системи показників та індикаторів, результати оцінювання, аналізу та прогнозування яких є інформаційною основою для прийняття рішень на різних рівнях управління.

На нашу думку, конкурентоспроможність банківського сектору на макроекономічному рівні необхідно розглядати як інтегральне поняття, дослідження якого потребує вивчення комплексу характеристик, зокрема таких як: ефективність діяльності, достатність капіталу та його якість, ліквідність та платоспроможність, а також інвестиційна привабливість банків (рис. 2). Оцінювання та аналіз зазначених характеристик необхідно здійснювати виключно у контексті взаємодії банків та банківського сектору в цілому із макроекономічним середовищем їх діяльності, як внутрішнім, так і зовнішнім.



**Рис. 1. Механізм формування міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору\***

*\*Розроблено автором.*

Фінансова стабільність держави є запорукою стабільності фінансового сектору та сприяє зміцненню конкурентних позицій окремих банків та банківської системи в цілому. Водночас, дестабілізація макроекономічної ситуації в країні, або ж прояв зовнішньоекономічних шоків, може спричинити виникнення сильних шоків, здатних не лише знизити конкурентоспроможність банківського сектору, а й вплинути на рівень стійкості усієї фінансової системи. Тож у процесі оцінювання рівня конкурентоспроможності банківського сектору обов'язково потрібно враховувати фактори, що визначають стан макроекономічного середовища та формують рівень фінансової стабільності держави.

Разом із тим, невід'ємними характеристиками міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору є його привабливість для іноземних інвесторів, як об'єкта для інвестування, та для міжнародного бізнесу, як контрагента у сфері здійснення розрахунків та чинника, здатного сприяти розвитку бізнесу (шляхом надання кредитів, та забезпечення здійснення якісних та безперебійних платежів, надання інших банківських послуг).

Зазначені характеристики стану банків можна розглядати як передумови їхньої конкурентоспроможності. Перебуваючи у причинно-наслідковій залежності, у сукупності з внутрішнім та зовнішнім середовищем, вони формують фактори, що визначають рівень конкурентоспроможності усього банківського сектору.

Надзвичайно важливим фактором формування конкурентоспроможності банківського сектору є ефективність державної політики регулювання та нагляду. Цю думку підтримує більшість дослідників та твердо відстоюють представники Національного банку України, який є регулятором банківського сегменту фінансового ринку, та, окрім здійснення пруденційного нагляду за діяльністю банків, здійснює функцію з реалізації монетарної політики.

Проведений аналіз наукових праць та запропонованих у них теоретичних підходів доводить, що сформулювати всеохоплююче визначення сутності поняття “конкурентоспроможність банківського сектору”, яке було б “універсальним” та загальноприйнятим, неможливо з об’єктивних причин. Адже кожен дослідник, залежно від поставленої перед собою мети, визначеного об’єкта та завдань дослідження, вклаватиме у дане поняття різний зміст. Однак, отримані результати, дозволили запропонувати власний підхід до визначення механізму формування конкурентоспроможності банківського сектору, та виокремити ключові його характеристики.

В реаліях України зміст поняття “конкурентоспроможність банківського сектору” значно відрізняється від того, як його можна трактувати з позиції загальноприйнятих теоретичних конструкцій, або досліджуючи банківські системи країн з розвиненими ринками. Для економік, банківські та фінансові системи яких є повноправними учасниками світового фінансового ринку, конкурентоспроможність банківського сектору насамперед буде передбачати його здатність ефективно конкурувати за кращі умови залучення та розміщення фінансових ресурсів – участь у кредитуванні масштабних міжнародних проєктів, залучення інвесторів світового рівня, депозитне та платіжне обслуговування крупних клієнтів по всьому світу, здійснення операцій з похідними фінансовими інструментами тощо.

Враховуючи особливості банківської системи України, під конкурентоспроможністю банківського сектору слід розуміти його здатність ефективно виконувати належні йому функції та протидіяти ризикам, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, в умовах глобалізації економічних відносин та інтеграції національної банківської системи у систему світових фінансів.

Забезпечення конкурентоспроможності банків як суб’єктів господарювання – це, насамперед, завдання, що має вирішуватись власниками, інвесторами та менеджментом банків. Управління конкурентоспроможністю банківського сектору – це сфера відповідальності держави, яка зацікавлена у формуванні конкурентоспроможної та ефективної підсистеми фінансового механізму, здатної сприяти стійким темпам економічного розвитку та підтриманню фінансової стабільності. Адже конкурентоспроможність банківського сектору формується на основі конкурентоспроможності її складових. Тому завдання держави полягає не лише у забезпеченні регуляторних вимог та інституційного середовища, здатних сприяти зміцненню конкурентних характеристик кожного окремого банку. Виконання зазначених завдань – це необхідна, але не достатня умова побудови ефективного, конкурентоспроможного банківського сектору. Їх реалізація відбувається шляхом забезпечення виконання державою функції банківського нагляду. Закон України Про Національний банк України визначає банківський нагляд як систему заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій регулятора, спрямованих на забезпечення дотримання банками законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [6].

На відміну від країн, де історія становлення національних банківських систем налічує сотні років, вік українського банківського сектору менше 30 років. Попри те, що за цей короткий період часу Україні вдалось практично з нуля створити власну банківську систему, сьогодні існує ряд проблем, вирішення яких дозволить суттєво підвищити рівень конкурентоспроможності



банківського сектору та забезпечити його ефективну взаємодію зі світовою фінансовою системою.

Однак ключова роль держави на шляху побудови дійсно конкурентоспроможної банківської системи полягає у визначенні стратегії її розвитку, реалізація якої дозволить комплексно вирішувати накопичені проблеми, проводити необхідні реформи, зміцнювати та розвивати інституційне середовище, запроваджувати світові стандарти бізнесу та інноваційні технології тощо.

Банківська система є невід'ємною частиною економіки країни, тож рівень її конкурентоспроможності значною мірою визначається станом середовища її функціонування. Банківська система, з одного боку, є найбільш "чутливою" підсистемою економіки з точки зору реагування на макроекономічну, політичну чи зовнішньоекономічну нестабільність. Саме з проблем в економіці та загострення суспільно-політичної нестабільності розпочалася остання, найбільш руйнівна за своїми наслідками криза, яку Україна пережила у 2014 – 2015 роках, і яка стала потужним стимулом до активізації зусиль держави, спрямованих на реформування та розвиток фінансового сектору.

Перший стратегічний крок у напрямі побудови конкурентоспроможного банківського сектору в Україні було зроблено ще на початку 2015 року – за ініціативи регуляторів фінансового ринку та завдяки їх плідній співпраці було розроблено та затверджено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року.

Основна мета Програми – побудувати в Україні повноцінний, дієвий та ефективний фінансовий ринок, збалансовано розвивати усі його сегменти, розбудувати інфраструктуру та зміцнити стійкість до зовнішніх загроз. Як зазначалося, реалізація заходів Комплексної програми мала сприяти забезпеченню розвитку економіку України та прискоренню її інтеграції у європейський економічний простір на конкурентних засадах. З урахування ролі банківського сектору у фінансовій системі країни, переважна більшість заходів та реформ Програми стосується саме банківської системи. Тож цілком закономірно, що відповідальним за реалізацію Програми реформ було визначено Національний банк України та покладено особисту відповідальність на Голову НБУ.

Стимулом до розроблення Комплексної програми стало підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, та укладення Меморандуму про співпрацю України з МВФ. Основні положення цих стратегічних документів покладено в основу Комплексної програм реформ фінансового сектору. Вибір європейської моделі розвитку та розбудови фінансового сектору, здатного забезпечити сталий економічний розвиток та конкурентоспроможне ринкове середовище, потребував системного вирішення накопичених проблем, основними серед яких були стрімке зростання частки проблемних активів на балансах банків, суттєвий відплив депозитів, висока доларизація кредитів і депозитів, недостатні розміри власного та регулятивного капіталу банків тощо.

Предбачені Програмою реформи – це комплекс першочергових завдань, без вирішення яких вітчизняний банківський сектор навряд чи стане ефективним фінансовим посередником та драйвером економічного розвитку України. Головними завданнями, які мають бути вирішені у результаті її реалізації (серед завдань щодо зміцнення інвестиційної привабливості, інноваційності, забезпечення відповідності стандартам ЄС, здатності сприяти сталому економічному розвитку) – є побудова конкурентоспроможного фінансового сектору. Це ще раз підтверджує актуальність досліджуваної теми та визначає нові завдання, зокрема, щодо оцінювання результатів реалізації заходів Програми та аналізу їх впливу на зміцнення конкурентоспроможності вітчизняного банківського сектору.

Відповідно до цілі, визначеної Програмою щодо реформування банківського сектору, до 2020 року він мав кардинально змінити своє "обличчя", насамперед, в частині: скорочення чисельності банків, посилення консолідації, та диверсифікації структури, що мало сприяти зміцненню конкурентоспроможності банківського сектору [11].

У березні 2020 фінансові регулятори відзвітувалися про результати виконання Програми та повідомили, що рівень виконання Програми є прийнятним, враховуючи складність і

комплексність завдань, які ставилися перед регуляторами. Загалом дві третини усіх дій Програми виконано повністю або хоча б одним регулятором. Виконання решти завдань буде здійснюватися вже в межах реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яка була презентована у січні 2020 року.

Серед ключових досягнень результатів виконання Програми в частині зміцнення конкурентоспроможності банківського сектору, зокрема можна виокремити:

- посилено інституційну спроможність Національного банку України та проведено його внутрішню трансформацію;
- запроваджено інфляційне таргетування та перехід до гнучкого курсоутворення;
- здійснено оздоровлення банківського сектору шляхом виведення з ринку неплатоспроможних та проблемних банків;
- посилено відповідальність власників та менеджменту банків і небанківських фінансових установ;
- удосконалено систему корпоративного управління в банках;
- запроваджено прозорий механізм продажу активів (майна) неплатоспроможних банків, зокрема через електронну торгівельну систему Prozoro.Продажі;
- запроваджено автоматизовану систему виплат вкладникам неплатоспроможних банків та скорочено строк виплати гарантованої суми відшкодування за вкладами [7].

Таблиця 1

**Кількісні результати виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Звіт про виконання Програми]**

Показник	01.01.2015	01.01.2020	Ціль 2020
Кількість діючих банків	163	175	зменшення до оптимального рівня
Споживча інфляція (ІСЦ, у річному вимірі, %)	24,9%	4,1%	5%±1 п.п.
Міжнародні резерви (млрд. дол. США)	7,5	25,3	Відповідно до положень програми з МВФ
Рівень готівки в економіці (M0/ВВП)	17,8%	9,7%	≤9,5%
Індекс концентрації в банківському секторі (індекс ННІ)	564,4	1007,6	≥800
Рівень безготівкових розрахунків	25,0%	50,3%	55,0%
Кількість POS-терміналів на 1 млн. осіб	4,7	8,3	11
Рівень доларизації кредитів і депозитів	46,1%	38,4%	≤40%

*Джерело: складено за даними НБУ.*

За підсумками 2019 року НБУ звітує, що банки активно кредитують громадян та готові поступово відновлювати кредитування бізнесу. За даними регулятора гривневе кредитування громадян на споживчі потреби за підсумками року зросло майже на третину – на 31%. Також зросло кредитування на купівлю нерухомості – на 13,4%. Причини росту – зростання доходів громадян з одного банку та висока дохідність таких послуг для банків з іншого. Водночас чисті гривневі кредити бізнесу за минулий рік скоротилися на 6,2%. Пом'якшення монетарної політики упродовж 2019 року сприяло здешевленню кредитів. Ставки за гривневими кредитами бізнесу почали знижуватися наприкінці року. Упродовж IV кварталу – на 2,4 в. п. до 15,7% річних. Утім, вартість кредитів для фізичних осіб залишалася високою [8].

Тож попри досягнення останніх шести років та поступове відновлення кредитної активності банків, їх внесок в економічне зростання країни залишається незначним. Саме рівень кредитування банками економіки, на нашу думку, є одним із ключових індикаторів конкурентоспроможності банківського сектору. Сьогодні у корпоративному секторі отримувачем нових банківських кредитів переважно є платоспроможні компанії – темпи зростання компаніям, що не мали дефолтів із початку кризи становлять понад 25% на рік. Однак

таких позичальників на превеликий жаль дуже мало. Водночас активно зростає рівень споживчого кредитування (майже на 30% у річному вимірі), проте рівень його проникнення в Україні ще суттєво поступається показникам інших країн Центральної та Східної Європи [18].

Сучасний стан вітчизняного фінансового сектору підтверджує, що теорія і практика управління його конкурентоспроможністю знаходяться на етапі свого становлення. Відтак, існуючі підходи до управління конкурентоспроможністю банківського сектору потребують подальшого розвитку та вдосконалення, розробки нових підходів та їх адаптації до динамічних умов сьогодення.

Водночас, поглиблене вивчення питань забезпечення конкурентоспроможності фінансового сектору є актуальним не лише для держави в особі регуляторів фінансових ринків, перед якими в Україні за останні два роки постали безпрецедентні виклики, а й для економічної науки. Зокрема, серед вітчизняних науковців питання оцінювання та аналізу конкурентоспроможності фінансового сектору досліджувались переважно у контексті вивчення показників рентабельності банків та рівня залучення іноземного капіталу.

Разом з тим, як у наукових колах, так і у фінансово-банківському середовищі дослідженню питань управління конкурентоспроможністю фінансового сектору не приділяється належної уваги. З урахуванням тих змін, що відбулись у вітчизняній банківській системі упродовж останніх шести років, та завдань, що сьогодні визначені Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, значної актуальності набуває подальший розвиток методів оцінювання та аналізу конкурентоспроможності банківського сектору.

Світовий досвід та вітчизняна практика доводять, що для посилення конкурентних позицій банківського сектору насамперед потрібно забезпечити макроекономічну стабільність у державі. За відсутності стабільного внутрішнього середовища не можливо побудувати конкурентоспроможний та збалансований фінансовий сектор, який здатний протидіяти зовнішнім шокам та сприяти інтеграції економіки країни у світове економічне середовище. Для повноправної інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір необхідно суттєво посилити стабільність вітчизняного банківського сектору і надалі підвищувати рівень його прозорості та зрозумілості для всіх суб'єктів ринку.

**Висновки.** На основі вивчення теоретичних основ поняття “конкурентоспроможність банківського сектору” було встановлено, що важливою компонентою механізму формування конкурентоспроможності банківського сектору є середовище його діяльності. Тобто комплекс макроекономічних умов та причин, які є відображенням впливу фази економічного циклу, стану та кон'юнктури світових ринків, внутрішніх суспільно-політичних процесів тощо. Водночас, дана характеристика є латентною величиною – тобто такою, що не піддається безпосередньому вимірюванню, однак проявляється через інші характеристики, зокрема: ефективність діяльності (рентабельність), достатність капіталу та його якості, ліквідність та платоспроможність, а також інвестиційна привабливість банків. Тобто, конкурентоспроможність банківського сектору є інтегральною характеристикою, оцінювання якої передбачає використання систем показників та індикаторів стану її складових та середовища діяльності банків.

Будучи ключовою складником фінансової системи України, банківський сектор відіграє важливу роль у забезпеченні функціонування усього господарського механізму, відтак, саме банки мають виконувати функцію щодо формування інвестиційних ресурсів, необхідних для розвитку економіки. Виконуючи роль фінансового посередника між економічними агентами банки глибоко інтегруються в систему економічних відносин та стають залежними від фінансового стану своїх клієнтів, який залежить від макроекономічної ситуації в країні.

Оцінюючи сучасний рівень конкурентоспроможності банківського сектору України насамперед необхідно здійснити аналіз умов, у яких довелося функціонувати банківській системі упродовж останніх трьох років. Вони були надзвичайно складними. Для більшості банків завдання щодо зміцнення власної конкурентоспроможності вирішувалося в контексті збереження платоспроможності та недопущення банкрутства. Водночас, менеджмент банків, власники та інвестори, розуміли, що заходи, яких вживає регулятор банківського сектору спрямовані на вирішення фундаментальних диспропорцій, властивих українській банківській

системі, та зміну деформованої бізнес-моделі банківської діяльності, яка вибудовувалася за майже 30 років становлення незалежної України. Без вирішення цих проблем побудувати банківський сектор, який буде конкурентоспроможним як на рівні національної економіки, так і на міжнародному рівні, неможливо.

#### Список використаних джерел

1. Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій-Вергуненко І.М. та ін. Аналіз банківської діяльності. Київ: КНЕУ, 2006. 600 с.
2. Інтегральний довгостроковий кредитний рейтинг банківської системи України: II квартал 2016 року. Аналітичний огляд. URL: [http://rurik.com.ua/documents/research/ICR/ICR\\_2\\_kv\\_2016.pdf](http://rurik.com.ua/documents/research/ICR/ICR_2_kv_2016.pdf) (дата звернення: 20.02.2020).
3. Барановський О.І. Проблемні банки: виявлення та лікування. *Вісник Національного банку України*. 2009. №11. С. 18–31.
4. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. №9. С. 75–87.
5. Герасименко В., Герасименко Р. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи. *Вісник Національного банку України*. 2010. №10. С. 12–17.
6. Закон України “Про Національний банк України” № 679-XIV від 20.05.1999 р. URL: [http://www.bank.gov.ua/B\\_zakon/law\\_NBU.pdf](http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_NBU.pdf) (дата звернення: 20.02.2020).
7. Звіт про виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 р. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/CP\\_finsektor\\_2020\\_report\\_2020-final.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CP_finsektor_2020_report_2020-final.pdf?v=4) (дата звернення: 20.02.2020).
8. Звіт про фінансову стабільність (грудень 2019 року). URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/FSR\\_2019-H2.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-H2.pdf?v=4) (дата звернення: 20.02.2020).
9. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи. *Вісник Національного банку України*. 2013. №7. С. 11–17.
10. Карчева Г., Камінський А., Юрчук О. Рейтингові оцінки надійності банків та їх роль у підвищенні капіталізації банківської системи. *Вісник Національного банку України*. 2003. №2. С. 22–27.
11. Коваленко В. Конкурентоспроможність банків України в умовах економічної глобалізації. *International Scientific and Practical Conference “World Science”*. URL: <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/97.pdf> (дата звернення: 20.02.2020).
12. Коваленко В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.
13. Колеснік Я. Особливості розроблення інтегрального показника для оцінки достатності капіталу банку. *Вісник кийвського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. №134. С. 41–44.
14. Лахтіонова Л. Аналіз фінансової стійкості суб’єктів підприємницької діяльності: монографія. Київ: Знання України, 2013. 191 с.
15. Міщенко В., Сомик А. та ін. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12. Київ: Центр наукових досліджень НБУ, 2008. 180 с.
16. Панасенко Г. Конкурентоспроможність фінансової системи: базові складові, тенденції розвитку, суперечності та шляхи їх розв’язання. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2011. №2. С. 171.
17. Рашкован В., Корнилюк Р. Концентрація банківської системи України: міфи та факти. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 12. С. 6–37.
18. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (проект). URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4) (дата звернення: 20.02.2020).

#### References

1. Herasymovych A., Alekseenko M., Parasii-Verhunencko I. (2006). *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of banking]. Kyiv: KNEU, 600 p. (in Ukr.).
2. Rurik National Rating Agency (2016). Integrated long-term credit rating of the banking system of Ukraine: II quarter of 2016. Analytical review. Retrieved from: [http://rurik.com.ua/documents/research/ICR/ICR\\_2\\_kv\\_2016.pdf](http://rurik.com.ua/documents/research/ICR/ICR_2_kv_2016.pdf) (Accessed: 20.02.2020).
3. Baranovskyi O. (2009). Problem banks: detection and treatment. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* [Bulletin of the National Bank of Ukraine], 11, 18–31.
4. Baranovskyi O. (2007). Stability of the banking system of Ukraine. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 9, 75–87.

5. Gerasimenko V. (2010). Management of the bank's own capital in Ukraine in the financial crisis. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* [Bulletin of the National Bank of Ukraine], 10, 12–17.
6. Verkhovna Rada of Ukraine (1999). Law of Ukraine on the National Bank of Ukraine № 679-XIV (1999, May 20). Retrieved from: [http://www.bank.gov.ua/B\\_zakon/law\\_NBU.pdf](http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_NBU.pdf) (Accessed: 20.02.2020).
7. National Bank of Ukraine (2020). Report on the implementation of the Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020. Retrieved from: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/CP\\_finsektor\\_2020\\_report\\_2020-final.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CP_finsektor_2020_report_2020-final.pdf?v=4) (Accessed: 20.02.2020).
8. National Bank of Ukraine (2019). Financial Stability Report, December 2019. Retrieved from: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/FSR\\_2019-H2.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-H2.pdf?v=4) (Accessed: 20.02.2020).
9. Mishchenko V. (2013). Capitalization of the banking system of Ukraine: present and prospects. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* [Bulletin of the National Bank of Ukraine], 7, 12–17.
10. Karcheva G. (2003). Rating assessments of bank reliability and their role in increasing the capitalization of the banking system. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* [Bulletin of the National Bank of Ukraine], 2, 22–27.
11. Kovalenko V. (1997). Competitiveness of Ukrainian banks in terms of economic globalization. *International Scientific and Practical Conference "World Science"*. Retrieved from: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/97.pdf> (Accessed: 20.02.2020).
12. Kovalenko V. (2010). *Stratehichne upravlinnia finansovoiu stiikistiu bankivskoyi systemy: metodolohiia i praktyka: monohrafiia* [Strategic management of financial stability of the banking system: methodology and practice: monograph]. Sumy: UABS NBU, 228 p. (in Ukr.).
13. Kolesnik J. (2013). Peculiarities of developing an integrated indicator for assessing the capital adequacy of the bank. *Visnyk kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv], 134, 41–44.
14. Lakhtionova L. (2013). *Analiz finansovoi stiikosti subiektiv pidpriemnytskoyi diialnosti: monohrafiia* [Analysis of financial stability of business entities]. Kyiv: Znannya Ukrainy, 191 p. (in Ukr.).
15. Mishchenko V. (2008). *Likvidnist bankivskoi systemy Ukrainy: Naukovo-analitychni materialy. Vypusk 12* [Liquidity of the banking system of Ukraine: Scientific and analytical materials. Issue 12]. Kyiv: Tsentr naukovykh doslidzhen NBU, 180 p. (in Ukr.).
16. Panasenko G. (2011). Competitiveness of the financial system: basic components, development trends, contradictions and ways to solve them. *Visnyk SumDU. Seriiia Ekonomika* [Bulletin of Sumy State University. Economics series], 2, 171.
17. Rashkovan V. (2015). Concentration of the banking system of Ukraine: myths and facts *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* [Bulletin of the National Bank of Ukraine], 12, 6–37.
18. National Bank of Ukraine (2019). Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025 (project). Retrieved from: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4) (Accessed: 20.02.2020).

**MAIBA Yuliya**

Postgraduate student of the Department of Economics and International Economic Relations,  
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,  
Cherkasy, Ukraine

## **COMPETITIVENESS OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE: ITS NATURE AND FORMATION MECHANISM**

**Introduction.** Most emerging market countries have a bank-centric financial sector. Ukraine is no exception, so it is quite natural that the banking sector should play the role of financial intermediary and ensure the formation of sufficient investment resources for economic development. Unfortunately, the Ukrainian banking sector has not been able to fully integrate into the world financial system for almost 30 years. Domestic banks have failed to become not only competitive participants in international financial services and capital markets, but also reliable participants in domestic economic processes and a driver of economic growth. Today, this problem is especially acute, because the banking system, which, in fact, represents the entire financial sector, needs strong financial support to restart the economy and its entry into the trend of recovery and growth. It is the banking sector that can become a powerful source of attracting foreign investment resources, alternative loans from international financial organizations, which Ukraine is forced to attract today. Solving this problem requires

*strengthening the competitiveness of the entire banking sector, but it is necessary to begin with the full restoration of its work in terms of functions performed by banks, in particular, providing credit support to the economy.*

*Under such conditions, the need to develop effective mechanisms for managing the competitiveness of the domestic banking sector increases, in particular, in terms of strengthening its ability to ensure reliable, smooth and efficient performance of financial intermediary functions, attract foreign investment and compete effectively in international financial markets. This will allow building a reliable and stable banking system that will be a driver of socio-economic development of the country, in particular, by creating a channel to attract external financial resources, an alternative to credit lines of international financial organizations.*

*The formation of a competitive banking sector will contribute not only to strengthening the competitiveness of the entire financial system, but also to ensuring the financial stability of the state and the entire national economy. The manifestation of this will be the growth of foreign capital, strengthening the capitalization and market liquidity of banking institutions, increasing the share of long-term investments in the economy, attracting modern and safe banking technologies and financial services and more..*

**Purpose.** *The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations of studying the mechanism of forming of the competitiveness of the banking sector of Ukraine, as a basis for further development of scientific and practical recommendations for improving its management mechanism in the context of deepening integration of the Ukrainian financial sector.*

**Results.** *It is revealed that the level of competitiveness of the banking sector is formed under the influence of a set of factors. Therefore, the studied concept should be considered as an integral characteristic. The existing theoretical and practical approaches to managing the competitiveness of the banking sector are at the stage of their formation. As a result, there are disproportions in the development of the banking system and inefficient performance by banks of their main function funding the economy. Therefore, in Ukrainian realities, the competitiveness of the banking sector should be understood primarily as its ability to effectively perform its functions of funding the economy and counteracting risks, both internal and external.*

**Originality.** *Theoretical approaches to substantiation of the nature and mechanisms of formation of competitiveness of the banking sector of Ukraine have been further developed. It has been revealed that the existing theoretical and practical approaches to managing the competitiveness of the banking sector are at the stage of their formation. It has been established that as a result of the existing disparities in the development of the banking system of Ukraine, banks do not perform their main function - funding the national economy. Therefore in Ukrainian reality the concept of competitiveness of the banking sector should be considered as the proper fulfillment by banks of their main role - funding the economy and confronting internal and external risks.*

**Conclusion.** *Based on the study of the theoretical foundations of the concept of competitiveness of the banking sector it was found that an important component of the mechanism of formation of the competitiveness of the banking sector is the environment of its activities. That is, a set of macroeconomic conditions and reasons that reflect the influence of the phase of the economic cycle, the state and conjuncture of world markets, domestic socio-political processes, etc. At the same time, this characteristic is a latent value, that is one that cannot be directly measured, but is manifested through other characteristics, in particular: efficiency (profitability), capital adequacy and its quality, liquidity and solvency, and investment attractiveness of banks. That is, the competitiveness of the banking sector is an integral characteristic, the assessment of which involves the use of systems of indicators and indicators of the state of its components and the environment of banks.*

*As a key component of Ukraine's financial system, the banking sector plays an important role in ensuring the functioning of the entire economic mechanism, therefore, it is the banks that have the function of forming the investment resources necessary for economic development. Acting as a financial intermediary between economic agents, banks are deeply integrated into the system of economic relations and become dependent on the financial condition of their customers, which depends on the macroeconomic situation in the country.*

*Assessing the current level of competitiveness of the banking sector of Ukraine, it is first necessary to analyze the conditions in which the banking system had to operate over the past three years. They were extremely difficult. For most banks, the task of strengthening their own competitiveness was basically in maintaining solvency and preventing bankruptcy. At the same time, bank management, owners and investors understood that the measures taken by the banking regulator are aimed at resolving fundamental imbalances inherent in the Ukrainian banking system and changing the distorted business model of banking that has been built throughout almost 30 years of Ukraine's independency. Without solving these problems, it is impossible to build a banking sector that will be competitive both at the level of the national economy and at the international level.*

**Keywords:** *competitiveness of the banking sector, financial stability, stability, solvency, capital adequacy, liquidity.*

Одержано редакцією: 14.03.2020  
Прийнято до публікації: 19.05.2020